

Посилкіна О.В., Літвінова О.В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

Стратегічні аспекти управління потенціалом інноваційного розвитку фармацевтичної галузі

Обґрунтована актуальність й основні риси інноваційної моделі розвитку вітчизняної фармації. Визначені головні індикатори розвитку інноваційних процесів у фармацевтичній галузі. Доведено, що одним із найбільш перспективних організаційно-економічних механізмів стимулювання інноваційного розвитку фармації є створення фармацевтичних / біофармацевтичних кластерів. На підставі експертного опитування визначені переваги кластерної моделі інноваційного розвитку фармації і досліджені фактори, що гальмують її впровадження.

Постановка проблеми

Своєчасне забезпечення населення якісними і доступними за ціною лікарськими засобами (ЛЗ) є важливою складовою системи національної безпеки країни. Сьогодні поточний стан вітчизняної фармацевтичної галузі є незадовільним з точки зору національної безпеки. Із рекомендованого ВООЗ Примірного переліку ЛЗ, необхідних для задоволення базових потреб країн, що розвиваються, в Україні відсутні 32% необхідних препаратів. На цей час на фармацевтичному ринку України значно більше, ніж у попередні роки, асортимент ЛЗ представлений генеричними аналогами, що складають 94%, і тільки 6% препаратів є оригінальними. Імпортні ЛЗ домінують на ринку у вартісному вираженні (до 60%). Цей факт негативно впливає на експортно-імпортний баланс України, розвиток вітчизняної фармацевтичної промисловості та національної фармацевтичної науки, що робить країну залежною від імпорту фармацевтичної продукції у випадку виникнення глобальних чи локальних надзвичайних ситуацій і становить під загрозу національну безпеку.

Ситуація, що сьогодні склалася у вітчизняній фармації, обумовлена низкою системних проблем:

1) економічною демотивацією вітчизняних фармвиробників. Високий рівень інфляції, високі відсоткові ставки за кредитами, зростання тарифів на газ та енергоносії, висока вартість капітального будівництва, демпінгова політика азійських країн – усі ці чинники, за оцінками експертів, знижують конкурентоспроможність вітчизняних фармвиробників до 50%;

2) дефіцит висококваліфікованих кадрів для фармацевтичної галузі, який обумовлений як незадовільною матеріально-технічною базою ВНЗ, так і неналежною практичною підготовкою випускників, а також недостатньою орієнтованістю програм підготовки спеціалістів фармації на ринкові потреби і вимоги сучасної охорони здоров'я;

3) відсутність сучасних механізмів фінансування наукових досліджень і розробок ЛЗ. Без наявності достатнього об'єму високорентабельних інноваційних препаратів у продуктових портфелях вітчизняних фармвиробників вони змушені конкурувати за рахунок ціни і реклами, що безумовно призводить до вимивання їх власних фінансових ресурсів і гальмує подальший розвиток. А інвестори зацікавлені лише вкладати кошти в ті проекти, які забезпечують прибуток в короткій перспективі та не вимагають великих ризикованих інвестицій;

4) недостатній рівень українського патентного законодавства та практики його застосування відповідно до вимог до вимог міжнародних стандартів;

5) відсутність сучасних систем управління якістю на багатьох вітчизняних фармацевтичних підприємствах (ФП) та ін.

Основною метою державної політики України щодо розвитку національної фармацевтичної промисловості на період до 2020 року є створення умов для її переходу на інноваційну модель розвитку, що повинне привести до зростання забезпеченості населення, закладів охорони здоров'я ЛЗ вітчизняного виробництва при загальному забезпеченні споживачів до середньоевропейського рівня як за кількісними, так і за якісними показниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Різні аспекти інноваційного розвитку фармацевтичної галузі досліджувалися у роботах Громовика Б.П., Доровського А.В., Крикавського Є.В., Мнушко З.М., Нікітіної І.В., Пашкова В.М., Віннік О., Тіманюк В.М. та ін., але Прикладні дослідження щодо доцільності створення фармацевтичного / біофармацевтичного (БФ) кластеру в Харківській області і аналізу факторів, які гальмують цей процес, до цих пір не проводилися.

Формування цілей статі

Метою даної роботи є обґрунтування інноваційної парадигми розвитку вітчизняної фармації й організаційно-економічного механізму її реалізації у вигляді створення фармацевтичних / БФ кластерів.

Виклад основного матеріалу

Сутністю інноваційної моделі розвитку економіки, яка стала панівною доктриною економічного зростання в економічно і технологічно розвинутих країнах світу, а також в країнах із позитивною динамікою техніко-економічних змін, є широкомасштабне введення в господарській обіг через інноваційні процеси таких продуктів інтелектуальної праці, як передові технології, науково-технічні розробки та інші об'єкти прав інтелектуальної власності науково-технічної сфери, а також запровадження ефективних організаційно-управлінських рішень з метою їх комерціалізації або отримання соціально-економічного ефекту [2].

Головними завданнями вітчизняної фармації на шляху переходу до інноваційної моделі розвитку є:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних фармвиробників завдяки гармонізації національних стандартів щодо розробки й виробництва ЛЗ з міжнародними вимогами;
- стимулювання розробки і виробництва інноваційних ЛЗ і підтримка експорту вітчизняної фармацевтичної продукції, в тому числі завдяки впровадженню нових механізмів фінансування інноваційних розробок;

- захист внутрішнього ринку від недоброякісної конкуренції і вирівнювання умов доступу на ринок як для вітчизняних, так і зарубіжних виробників;
- подальша модернізація і технологічне переоснащення вітчизняної фармацевтичної промисловості;
- усунення надлишкових адміністративних перемін щодо реєстрації вітчизняних ЛЗ і забезпечення належного контролю їх якості;
- розвиток локалізації виробництва іноземних ФК на території України з метою залучення інвестицій для модернізації діючого виробництва і будівництва нових ФП із паралельним запуском галузевого інноваційного циклу;
- створення сучасної інфраструктури для розробки інноваційних препаратів з використанням останніх досягнень науки і техніки та застосуванням сучасних інноваційних платформ;
- удосконалення підготовки спеціалістів фармації у відповідності з вимогами часу, з орієнтацією на формування ключових компетенцій, адекватних викликам сучасного стану розвитку фармацевтичної галузі.

Фахівці вважають, що сьогодні для здійснення інноваційних «проривів» у фармації потрібні науково-дослідницькі кадри хіміків та біологів зі знаннями у сфері фундаментальної медицини. Для цього необхідне відкриття нових спеціальностей і створення нових спеціалізацій у ВНЗ. Потрібне оновлення науково-методичної бази навчального процесу, підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, а також оснащення ВНЗ сучасним обладнанням. Доцільна організація стажування для викладачів й аспірантів в іноземних ФК і провідних зарубіжних ВНЗ, особливо, що стосується фахівців з фармакології, клініцистів, технологів [3].

Головними індикаторами розвитку інноваційних процесів у фармацевтичній галузі, на думку авторів, можуть бути:

- кількість зареєстрованих у визначеному порядку і впроваджених на ринок інноваційних ЛЗ;

- кількість створених високотехнологічних хімічних і біотехнологічних виробництв субстанцій;
- кількість створених й успішно функціонуючих науково-дослідних центрів й науково-дослідних університетів, здатних проводити дослідження на належному рівні і впроваджувати в охорону здоров'я сучасні ЛЗ;
- обсяги залучення приватних інвестицій у розвиток фармацевтичної галузі;
- кількість нових робочих місць для персоналу, зайнятого в процесах розробки, впровадження у виробництво і виводу на ринок інноваційних ЛЗ;
- темпи зростання обсягів експорту ЛЗ.

В умовах переходу до інноваційної моделі розвитку вітчизняної фармації потребує докорінної перебудови система фінансового забезпечення науково-дослідної й інноваційної діяльності зі створення ЛЗ.

Однією з форм фінансування впровадження результатів наукових розробок у країнах Європейського Союзу та у США є венчурний капітал. При цьому процес венчурного фінансування супроводжується підвищеним ступенем ризику порівняно з іншими альтернативними джерелами фінансування, високими нормами доходу та ступенем залучення венчурного інвестора у процес управління про інвестованої компанії. Вважають, що перевагою інвестування венчурним капіталом є отримання в повному обсязі фінансування, необхідного для всіх видів діяльності зі впровадження розробки. Однак в Україні спостерігається недостатність умов для створення національних венчурних фондів, які б акумулювали кошти національних інвесторів і здійснювали б успішне інноваційне інвестування на постійній основі. Саме тому, не відмовляючись від вже усталених на світовому інвестиційно-інноваційному ринку організаційно-правових форм інвестування в інноваційні проекти слід запропонувати національній інноваційній системі варіативну низку структур подібного функціонального призначення, спеціально пристосованих для здійснення такої специфічної діяльності. В межах національної інноваційної системи слід розглянути доцільність створення

варіативних структур подібного призначення більш адаптованих до українських реалій [5].

Виходячи з цього, інноваційне законодавство має чітко визначити джерела фінансування заходів інноваційної реструктуризації фармацевтичної промисловості, якими мають стати: 1) власні кошти підприємств, шляхом: заохочення активної інвестиційної поведінки суб'єктів господарювання, сприяння створенню виробничих об'єднань з метою концентрації фінансових ресурсів і подальшого їх спрямування на інноваційну реструктуризацію; 2) державні інвестиційні ресурси шляхом: запровадження нових підходів у проведенні державної інноваційної політики, зокрема за допомогою венчурного капіталу; кредитування інноваційних проектів на пільгових умовах, а також на умовах майнового забезпечення і державних гарантій їх повернення; 3) ресурси фінансово-кредитної сфери, шляхом розширення цільового банківського кредитування за пріоритетними напрямками інноваційної реструктуризації промислових підприємств; 4) іноземний капітал, завдяки розробленню гнучкої системи стимулювання іноземного інвестування у промисловість за напрямками інноваційної реструктуризації; сприяння діяльності іноземних інвесторів за довгостроковими інноваційно-інвестиційними проектами.

Проте, застосування цих заходів неможливе без запровадження спеціальних правових режимів, зокрема, щодо найбільшого сприяння виробникам інноваційних ЛЗ або створення особливих умов господарювання для фармацевтичних виробників, що розробили конкурентоздатну фармацевтичну продукцію завдяки істотному зниженню витратності її виготовлення.

Як свідчать світовий досвід, в якості ефективного організаційного-економічного механізму активізації інноваційного розвитку фармацевтичної галузі слід визначити створення фармацевтичних / БФ кластерів. Під фармацевтичним / БФ кластером слід розуміти групу географічно локалізованих взаємопов'язаних фірм розробників інновацій ЛЗ, фармбіотехнологій, ВНЗ, технопарків, бізнес-інкубаторів та інших організацій,

які доповнюють один одного і посиляють як власні конкурентні переваги, так і переваги кластеру в цілому.

Головними вимогами щодо створення фармацевтичного / БФ кластеру є наявність в регіоні провідних науково-дослідних центрів (установ), розвинута клінічна і доклінічна база необхідна для розробки і впровадження продукції кластеру в охорону здоров'я, а також наявність загальновизнаного ВНЗ, здатного здійснювати на сучасному рівні підготовку фахівців в галузі хімії, фармації, біотехнології, медицини, клінічної фармакології.

Умовою ефективного функціонування фармацевтичного / БФ кластеру є партнерська взаємодія університетів, бізнесу і держави.

Саме університетом належить провідна роль у цьому партнерстві. Але це потребує і докорінної зміни моделі функціонування університетів і їх трансформації в так звані науково-дослідні університети (НДУ), які мають певні відмінності від традиційних університетів [3]:

- широкий і точно визначений спектр дослідних робіт;
- націленість діяльності на досягнення економічної доцільності;
- активна участь у створенні інноваційної інфраструктури: / венчурних фондів, бізнес-інкубаторів, стартапів та ін.

Наукові центри фармацевтичних / БФ кластерів, створені на базі НДУ й НДІ – учасників кластеру повинні здійснювати на госпрозрахунковій основі дослідження за замовленнями ФП і МОЗ України. Створений у межах кластеру офіс трансферу технологій сприятиме ефективній реалізації процесу комерціалізації наукових досліджень і розробок, здійснюваних на базі наукових центрів кластерів. Важливою умовою ефективної взаємодії фармацевтичної науки і освіти, з одного боку, і бізнесу – з іншого, є одержання науковими центрами інформації стосовно потреб фармацевтичного бізнесу у наукових дослідженнях, знаннях, компетенціях для формування власної стратегії R&D і формування дослідницьких програм розвитку наукових шкіл з врахуванням інтересів кластеру.

Ефективна діяльність фармацевтичного / БФ кластеру потребує і цілеспрямованої та відповідальної діяльності держави для усунення існуючих розривів в ланцюгу «наука-виробництво-ринок». Держава повинна взяти на себе функцію створення адекватних сучасним умовам механізмів фінансування інноваційної діяльності і формування необхідної нормативно-правової бази.

З метою визначення доцільності створення БФ кластеру у Харківській області і дослідження переваг кластерної моделі розвитку вітчизняної фармації на кафедрі управління та економіки підприємства було проведене експертне опитування на підставі попередньо розробленої анкети. В анкетуванні приймали участь 254 фахівця: керівники й менеджери ФП, науковці, керівники й працівники центрів проведення доклінічних і клінічних досліджень ЛЗ, керівники і представники контрольно-аналітичних лабораторій, дистриб'юторських компаній, аптечних закладів та ін. 57,3% респондентів підтримують ідею створення БФ кластеру у Харківській області; 32,6% не підтримують цю ідею; 11,1% – ускладнюються з відповіддю.

Серед головних переваг кластерної моделі розвитку фармації регіону респонденти визначили наступні: перспективи надання податкових пільг і підвищення доступності кредитних ресурсів для учасників БФ кластеру; підвищення інвестиційної привабливості ФК – членів БФ кластеру і розширення їх можливостей щодо залучення інвестицій; пріоритети учасників БФ кластеру щодо одержання держзамовлень; можливість консолідованого лобіювання інтересів учасників БФ кластеру в різних органах влади; інтеграція необхідних ресурсів й капіталу учасників кластеру для реалізації «проривних інноваційних проектів; можливості реалізації ефективної кадрової політики завдяки тісній співпраці освіти і бізнесу в межах БФ кластеру та ін. (рис. 1). Узгодженість висновків експертів оцінювалася на підставі розрахунку коефіцієнту конкордації (W) і критерію Пірсона (χ^2). Розраховані для даного дослідження показники W , χ^2 дорівнюють відповідно 0,77 і 109,2, що підтверджує не випадковість одержаних результатів.

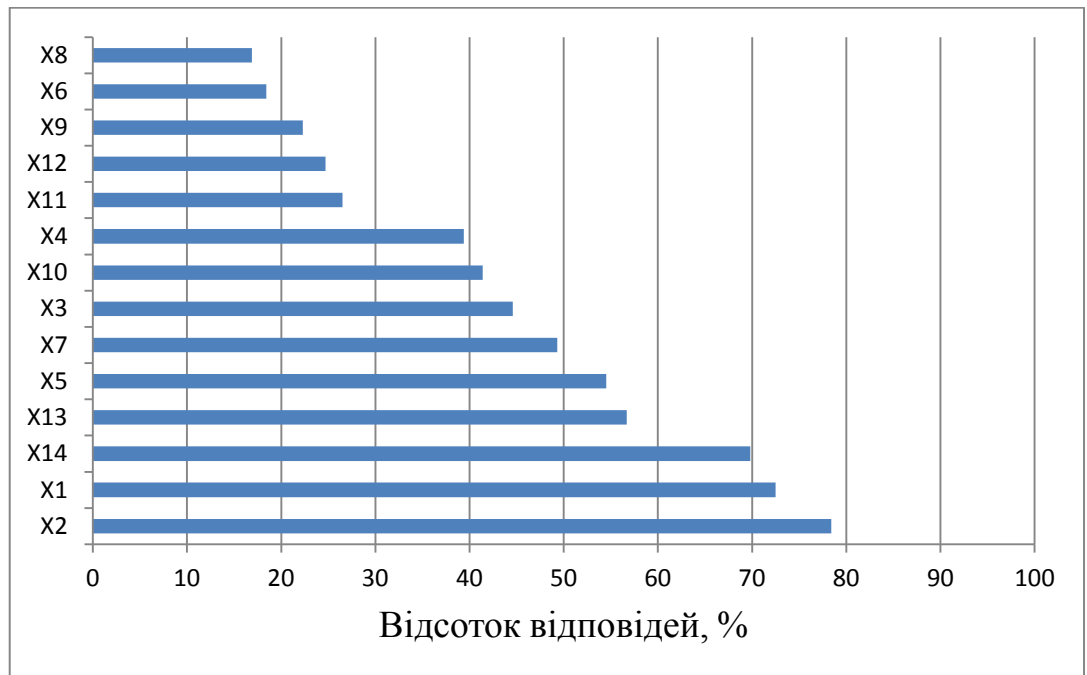

Рис. 1. Гістограма розподілу висновків експертів стосовно переваг кластерної моделі розвитку фармації регіону

X₁ – підвищення інвестиційної привабливості компаній БФ кластеру і розширення їх можливостей щодо залучення інвестицій; X₂ – перспективи одержання податкових пільг і підвищення доступності кредитних ресурсів для учасників кластеру; X₃ – розширення можливостей щодо придбання учасниками кластеру ринкової інформації; X₄ – створення умов для ефективної взаємодії науки, освіти та виробництва завдяки механізму державно-приватного партнерства; X₅ – інтеграція необхідних ресурсів і капіталу для реалізації «проривних» інноваційних проектів і програм; X₆ – запровадження «дієвого механізму комерціалізації перспективних об'єктів інтелектуальної власності і створення офісу трансферу технологій; X₇ – можливості реалізації ефективної кадрової політики завдяки тісній співпраці фармацевтичного бізнесу і освіти; X₈ – формування ефективної інноваційної інфраструктури в межах кластеру; X₉ – стимулювання розвитку сучасної виробничої бази фармвиробників й науково-дослідної і лабораторної бази наукових центрів й освітніх структур; X₁₀ – підвищення потенціалу конкурентоспроможності і розвитку учасників кластеру на підставі інноваційної платформи і активного просування бренду кластеру; X₁₁ – створення умов для більш ефективного просування інноваційної продукції на зовнішні ринки; X₁₂ – зниження витрат і підвищення ефективності відповідних науково містких послуг завдяки синергетичного ефекту і уніфікації підходів в інжинірингу, менеджменту якості; інформаційних технологіях логістиці; X₁₃ – можливості консолідованого лобіювання інтересів учасників кластеру в різних органах влади; X₁₄ – підвищення можливості учасників кластеру щодо одержання держзамовлень.

Також із залученням експертів біли визначені причини, які гальмують створення в регіоні БФ кластеру (рис. 2). На думку експертів, до них

відносяться: нерозвинутість механізмів державно-приватного партнерства і відсутність належної підтримки з боку держави кластерної моделі розвитку вітчизняної фармації; неналежне нормативно-правове забезпечення розвитку в Україні кластерних ініціатив; недостатня зацікавленість керівників ФП, дистриб'ютерських компаній, аптечних мереж щодо об'єднання у великі науково-виробничі системи; недостатній доступ учасників кластерних об'єднань до кредитних та інвестиційних ресурсів, потрібних для реалізації крупних інноваційних проектів; відсутність належної інноваційної інфраструктури; слабка матеріально-технічна ВНЗ фармацевтичного (медичного) профілю і галузевих НДІ, які працюють у сфері створення ЛЗ і фармацевтичних технологій; обмежена кількість і недостатній рівень підготовки інноваційних менеджерів і фахівців з трансферу технологій, обізнаних на специфіці фармацевтичного ринку та ін. Коефіцієнт конкордації (W) за результатами дослідження дорівнював 0,84, критерії Пірсона (χ^2) – 103,2, що свідчить про достатній рівень узгодженості думок експертів з цього питання.

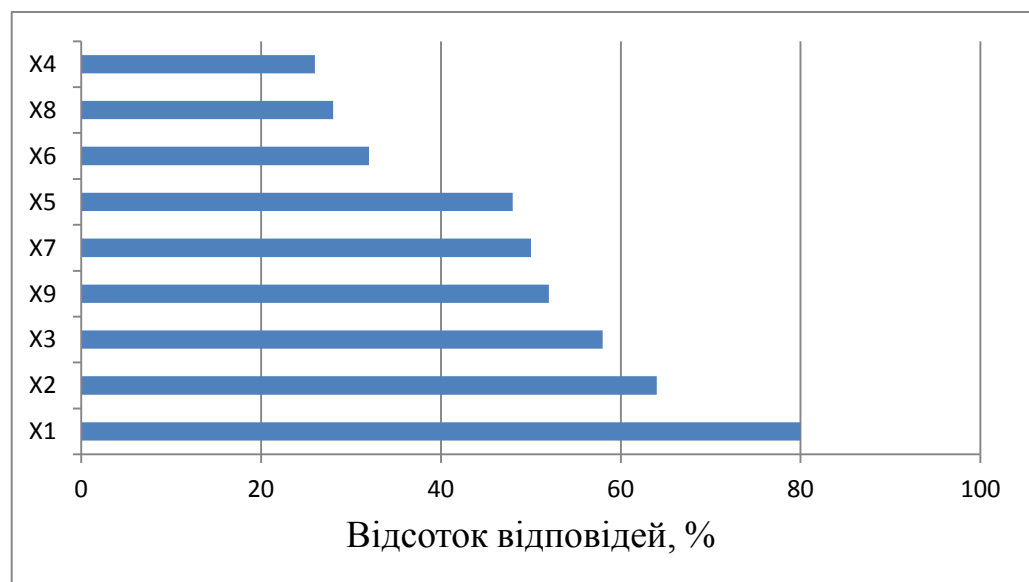

Рис. 2. Гістограма розподілу причин, які на думку експертів гальмують впровадження БФ кластеру в Харківській області

X_1 – нерозвинутість механізмів державно-приватного партнерства і відсутність підтримки з боку держави кластерних ініціатив; X_2 – відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку в

Україні кластерних ініціатив взагалі і у фармацевті зокрема; X_3 – недостатня зацікавленість керівників ФП, ФК щодо об'єднання у великі науково-виробничі системи; X_4 – загроза втрати гнучкості і бюрократизація місцевих органів влади; X_5 – слабка матеріально-технічна база науково-дослідних лабораторій ВНЗ фармацевтичного (медичного) профілю і НДІ; X_6 – обмежена кількість і недостатній рівень підготовки інноваційних менеджерів і фахівців з трансферу технологій, обізнаних на специфіці фармацевтичного ринку; X_7 – відсутність належної інноваційної інфраструктури в галузі; X_8 – відсутність належних комунікацій між наукою і бізнесом; X_9 – високий рівень корупції у частині державного фінансування наукових програм, фінансування з позабюджетних фондів та проведення тендерів.

Отже, успішна реалізація кластерної моделі розвитку вітчизняної фармацевті потребує системних підходів щодо усунення тих факторів, які гальмують кластерні ініціативи в Україні в цілому і у фармацевтичній галузі зокрема. Ефективність роботи кластеру в багатьом залежить від протекціоністської політики держави та регіональних органів влади, які мають створювати сприятливі умови для його функціонування. Реалізація інноваційної моделі розвитку вітчизняної фармацевті потребує всебічної підтримки з боку держави інноваційно активних підприємств і формування сприятливого середовища для їх функціонування.

При цьому важливо зазначити, що особливості державної інноваційної політики у фармацевтичній галузі полягають, з одного боку, з необхідності реалізації соціальних гарантій для забезпечення населення достатньою кількістю якісних, ефективних і безпечних ЛЗ по доступній ціні, з іншого боку, у необхідності створення і стимулювання сприятливого клімату для інноваційного підприємництва й інвестування у високовартісні технології і тривалі цикли фармрозробки, формуванні механізмів зацікавленості бізнес-середовища в прийнятті сьогодні таких ключових рішень, гарантований прибуток від успішної реалізації яких буде одержаний не раніше 3-5 років. І по-третє, ця політика повинна забезпечувати збалансований державний бюджет при реалізації державних гарантій в межах програм пільгового лікарського забезпечення окремих груп хворих і державних закупівель.

Системне вирішення проблем інноваційного розвитку вітчизняної фармацевті потребує розробки відповідної Програми, яка повинна передбачати

локалізацію всього процесу створення інноваційних ЛЗ, починаючи від скринінгу, наукових досліджень і розробок до їх запуску у виробництво й доведення до споживачів. При цьому також повинно бути вирішене питання яким чином інноваційні ЛЗ, розроблені вітчизняними ФК, можуть бути включені до протоколів лікування та методик терапії [7]. Важливою складовою Програми повинна також стати розробка практично-орієнтованої моделі підготовки фахівців фармації, здатних проводити дослідження і здійснювати трансфер фармацевтичних технологій у відповідності з вимогами міжнародних стандартів. До того ж в Програмі повинні бути чітко визначені механізми державно-приватного партнерства, які дозволять впровадити сучасні підходи до фінансування інноваційних проектів, пов'язаних зі створенням ефективних ЛЗ, здійснювати розподіл ризиків, пов'язаних з реалізацією цих проектів і створювати умови для залучення інвестицій.

Висновки та перспективи подальших розвідок

1. Досліджені системні проблеми, які обумовлюють незадовільний поточний стан вітчизняної фармацевтичної галузі.
2. Визначена сутність і головні завдання інноваційної парадигми розвитку вітчизняної фармації. Запропоновані індикатори розвитку інноваційних процесів у фармації.
3. Обґрунтований такий організаційно-економічний механізм активізації інноваційного розвитку вітчизняної фармації як створення фармацевтичних / БФ кластерів.
4. Із залученням 254 експертів досліджені переваги реалізації кластерної моделі інноваційного розвитку фармації Харківської області і фактори, які гальмують її впровадження.
5. В подальшому плануються дослідження щодо організаційної побудови БФ кластеру у Харківській області.

Перелік використання джерел інформації

1. Кизим Н.А. Формирование инновационных кластеров экономики знаний в Харьковской области / Н.А. Кизим, В.И. Чередник, А.В. Доровский // Проблемы экономики. – 2009. – № 4. – С. 12-20.
2. Крикавський Є.В. Спеціальні економічні зони та кластерна політика України / Є.В. Крикавський, О.А. Похильченко // Бізнесінформ. – 2011. – № 11. – С. 4-7.
3. Козюра Т. Формирование кластеров в РФ как механизма инновационного развития фармацевтической отрасли // Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2012. – № 2. – С. 199-202.
4. Никитина И.В. Регуляторная система российской фармацевтической отрасли и ее влияние на организационно-экономический механизм развития инновационного предпринимательства // Научные исследования молодых ученых. – 2014. – № 3 (47). – С. 78-86.
5. Пашков В.М. Господарсько-правова характеристика інноваційного промислового виробництва лікарських засобів // Медицинское право. – 2011. – № 6 (86). – С. 26-34.
6. Посилкіна О.В. Створення фармацевтичних кластерів Україні на підставі логістичного менеджменту та міжнародних стандартів якості / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2011. – № 3. – С. 24-31.
7. Тищенко А.Н. Социально-экономическое значение и характерные черты фармации / А.Н. Тищенко, А.В. Доровской // Проблемы экономики. – 2013. – № 3. – С. 13-20.
8. Фарат О.В. Проблеми розвитку інноваційних кластерів промислових підприємств / О.В. Фарат, В.П. Залуцький // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2 (164). – С. 229-237.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОТЕНЦИАЛОМ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Посылкина О.В., Литвинова Е.В.

Обоснована актуальность и основные черты инновационной модели развития отечественной фармации. Определены главные индикаторы развития инновационных процессов в фармацевтической отрасли. Доказано, что одним из наиболее перспективных организационно-экономических механизмов стимулирования инновационного развития фармации является создание фармацевтических / биофармацевтических кластеров. На основании экспертного опроса определены преимущества кластерной модели инновационного развития фармации и исследованы факторы, тормозящие ее внедрения.

STRATEGIC ASPECTS IN MANAGEMENT OF POTENTIAL INNOVATIVE DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL INDUSTRY

Posilkina O.V., Litvinova E.V.

It has substantiated the urgency and main features of innovative development model of domestic pharmacy. The main indicators of innovative processes development in the pharmaceutical industry are identified. It has proved that one of the most promising organizational and economic mechanisms for stimulating the innovative development of pharmacy is the creation of pharmaceutical / biopharmaceutical clusters. On the basis of the expert survey, it has determined certain advantages of the cluster innovative development model of pharmacy and it has investigated the factors that inhibiting its implementation.

УДК 65 : 334 : 316.354 : 316.42 (614.2 + 615.1)

Братішко Ю.С. Посилкіна О.В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

bratishko@i.ua

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлені актуальні питання управління соціальною відповідальністю вітчизняних фармацевтичних підприємств. Визначена сутність та складові соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу. Дана характеристика внутрішній та зовнішній соціальній відповідальності фармацевтичних компаній. Розроблена методика оцінки соціальної відповідальності фармацевтичних підприємств. У статті доведена необхідність